

Figuur 1: logo Vrouwenraad

ALLEENSTAANDE OUDERS TOEGANG TOT JURIDISCHE HULP

2015

Inhoud

INLEIDING	3
JURIDISCHE EERSTELIJSBIJSTAND	3
<i>Commissies voor Juridische bijstand.....</i>	<i>3</i>
<i>Justitiehuizen.....</i>	<i>3</i>
<i>Centra voor Algemeen Welzijnswerk.....</i>	<i>3</i>
<i>OCMW's</i>	<i>4</i>
JURIDISCHE TWEDELIJSBIJSTAND (PRO DEO).....	4
<i>Voor wie?</i>	<i>4</i>
<i>Door wie?.....</i>	<i>5</i>
ACTIES FEDERAAL PLATFORM RECHT VOOR IEDEREEN	6
<i>Juridische eerstelijnsbijstand.....</i>	<i>6</i>
<i>Juridische tweedelijnsbijstand.....</i>	<i>6</i>
<i>Hogere kosten</i>	<i>7</i>
<i>BTW voor advocaten</i>	<i>7</i>
<i>Toename van de gerechtskosten</i>	<i>8</i>
<i>De bewijslast van behoefte voor gratis rechtsbijstand in een kortere tijd.....</i>	<i>8</i>
<i>Meer advocaten geven hun pro deo activiteit op</i>	<i>8</i>
AANBEVELINGEN.....	9
<i>Een rechtsvordering uit collectief belang</i>	<i>9</i>
<i>Objectief contentieux.....</i>	<i>9</i>
<i>Subjectief contentieux</i>	<i>9</i>
<i>Aanbevelingen uit Vrouwenraad eindevent project ‘Alleenstaande moeders, gender en armoede 2014</i>	<i>9</i>
<i>Seskestatistieken</i>	<i>9</i>
<i>Financiering van de participatie aan socio-culturele activiteiten voor de geïsoleerde.....</i>	<i>10</i>
<i>Toepassing van de wet op de gendermainstreaming</i>	<i>10</i>
<i>Beleidsaanbevelingen Alleenstaande ouders, gender en armoede – Vlaanderen 2014 ..</i>	<i>10</i>
<i>Toegang tot rechtshulp.....</i>	<i>10</i>

Inleiding

...

Juridische eerstelijnsbijstand

De juridische eerstelijnsbijstand is bedoeld om mensen te informeren over hun rechten en om hen te adviseren over mogelijke stappen om zich te verdedigen. Deze bevoegdheid is overgeheveld naar de Gemeenschappen door de zesde staatshervorming.

Het is nu aan de Gemeenschappen om deze juridische bijstand te financieren en te organiseren zodat iedereen toegang krijgt tot rechtshulp.

Commissies voor Juridische bijstand

Voor een gratis en eerste raadgeving kan men terecht bij de diensten voor eerstelijnsbijstand. Die worden in elk gerechtelijk arrondissement georganiseerd door de Commissies voor Juridische Bijstand. Daar zetelen advocaten die je wegwijs kunnen maken, je een eerste oriënterend advies kunnen geven en je kunnen doorverwijzen indien nodig.¹

Justitiehuizen²

De justitiehuizen zijn verspreid over Vlaanderen en Brussel.

De justitieassistenten voeren de opdrachten van de justitiehuizen uit. Die opdrachten zijn ingedeeld in vier categorieën:

- Strafrechtelijke opdrachten;
- Burgerrechtelijke opdrachten;
- Slachtofferonthaal;
- **Eerstelijnswerking.**

De justitiehuizen zorgen voor de opvolging van daders op verzoek van de gerechtelijke of administratieve overheden, met het oog op het voorkomen van recidive. Zij bezorgen deze overheden de informatie die zij nodig hebben om een beslissing te kunnen nemen.

De justitiehuizen zorgen ook voor informatie aan en bijstand van de slachtoffers van strafbare feiten. Daarnaast informeren ze de personen die vragen hebben over aangelegenheden die tot de bevoegdheid van de justitiehuizen behoren.

Centra voor Algemeen Welzijnswerk

Het Centrum Algemeen Welzijnswerk (CAW) helpt mensen met al hun vragen en problemen die te maken hebben met welzijn. Je kan bij hen terecht met elke vraag; een moeilijke

¹ Meer info: <http://www.advocaat.be/page.aspx?genericid=74>

² Meer info: <http://www.justitiehuizen.be/justitiehuizen>

relatie; persoonlijke problemen; financiële, administratieve, **juridische** of materiële **problemen**; problemen in je gezin, familie of buurt,...³

OCMW's

OCMW's verlenen rechtsbijstand.⁴ Ze ondersteunen cliënten die hun rechten zelf willen uitoefenen. In het kader van de wet op het consumentenkrediet verzorgen de OCMW's de uitbouw van een eigen schuldbemiddeling.

Juridische tweedelijnsbijstand (Pro deo)

Dit is de bijstand die wordt verleend aan een natuurlijke persoon in de vorm van een omstandig juridisch advies, bijstand en vertegenwoordiging, al dan niet in het kader van een procedure.

Voor wie?

Rechtzoekenden waarvan het inkomen zich bevindt onder bepaalde grenzen (cijfers geldig vanaf 1 september 2014). *Voorbeeld : een alleenstaande moeder met 2 kinderen ten laste mag maximum 1.539,94 euro netto inkomen hebben om recht te hebben op kosteloze rechtshulp.*

Alleenstaand		
<i>volledige kosteloosheid</i>	max. € 944,00 netto/maand	
<i>gedeeltelijke kosteloosheid</i>	tussen € 944,00 en € 1.213,00 netto/maand	
Gehuwd, samenwonend of alleenstaand met persoon ten laste		
<i>volledige kosteloosheid</i>	max. € 1.213,00 netto/maand (=gezinsinkomen)	
voorbeeld	1 persoon	€ 1.376,47
	2 personen	€ 1.539,94
	3 personen	€ 1.703,41
<i>gedeeltelijke kosteloosheid</i>	tss € 1.213,00 en € 1.480,00 netto/maand (=gezinsinkomen)	
voorbeeld	1 persoon	€ 1.643,47
	2 personen	€ 1.806,94
	3 personen	€ 1.970,41
(+ € 163,47 pp ten laste)		

Wie een pro deo aanvraagt moet zelf de bewijzen van onvermogen verzamelen .

³ <http://www.caw.be/over-het-caw>

⁴ http://www.belgium.be/nl/familie/sociale_steun/ocmw/

De rechtzoekende waarvan vermoed wordt dat hij/zij onvermogen is:

- OCMW - degene die bedragen geniet uitgekeerd als leefloon of als maatschappelijke bijstand, op voorlegging van de geldige beslissing van het betrokken OCMW;
- Rijksdienst voor pensioen - degene die bedragen geniet uitgekeerd als gewaarborgd inkomen voor bejaarden, op voorlegging van het jaarlijks attest van de RVP;
- Degene die een vervangingsinkomen voor gehandicapten geniet, op voorlegging van de beslissing van de minister tot wiens bevoegdheid de sociale zekerheid behoort of van de door hem afgevaardigde ambtenaar;
- Rijksdienst voor Kinderbijslag voor Werknemers - degene die een kind ten laste heeft dat gewaarborgde kinderbijslag geniet, op voorlegging van het attest van de RKW;
- De huurder van een sociale woning die huur betaalt die overeenkomt met de helft van de basishuur;
- De minderjarige op voorlegging van zijn identiteitskaart of van enig ander document waaruit zijn staat blijkt.

De rechtzoekende waarvan vermoed wordt dat hij/zij onvermogen is, behoudens tegenbewijs (weerlegbaar vermoeden):

- De vreemdeling, voor wat betreft de indiening van het verzoek tot machtiging van verblijf, of van een administratief of rechterlijk beroep tegen een beslissing die genomen werd met toepassing van de wetten betreffende de toegang, het verblijf, de vestiging en de verwijdering van vreemdelingen, op voorlegging van bewijsstukken;
- De asielaanvrager of de persoon die verklaart of vraagt om als vluchteling te worden erkend of die een aanvraag indient van het statuut van ontheemde, op voorlegging van bewijsstukken;
- De persoon tijdens de procedure van collectieve schuldenregeling, op voorlegging van de beschikking van toelaatbaarheid, ongeacht de aard van de procedure;
- De persoon geconfronteerd met overmatige schulden met het oog op de inleiding van een procedure van collectieve schuldenregeling en mits een schriftelijk ondertekende verklaring van de overmatige schulden;
- De gedetineerde;
- De beklagde bedoeld in de wet betreffende de onmiddellijke verschijning;
- De geesteszieke die het voorwerp heeft uitgemaakt van een maatregel voorzien in de wet van 26 juni 1990 betreffende de bescherming van de persoon van de geesteszieke.

Door wie?

De juridische tweedelijnsbijstand wordt georganiseerd door de Bureaus voor Juridische Bijstand (BJB's) in:

[Antwerpen](#)

[Brugge](#)

[Brussel](#)

[Dendermonde](#)

[Gent](#)

[Hasselt](#)

[Leper](#)

[Kortrijk](#)
[Leuven](#)
[Mechelen](#)
[Oudenaarde](#)
[Tongeren](#)
[Turnhout](#)
[Veurne](#)

Wat moet men meebrengen?

- Identiteitskaart of paspoort
- Document gezinssamenstelling
- Recent bewijs van (vervangings)inkomen en van de personen waarmee men samenwoont, voor zelfstandigen onder meer de laatste BTW aangifte of recent bewijs dat men behoort tot de rechtzoekende die wordt vermoed onvermogen te zijn.

Je kan ook zelf een advocaat van je keuze raadplegen en vragen of hij/zij bereid is voor jou pro Deo op te treden (voor zover je hiervoor in aanmerking komt).

Acties Federaal Platform Recht voor iedereen

Het **Platform Recht voor Iedereen / Plate-forme Justice pour Tous** is een nationaal samenwerkingsverband van middenveldorganisaties, vakbonden en juridische spelers uit de verschillende gemeenschappen van het land dat zich als doel gesteld heeft de toegankelijkheid tot het recht voor iedereen in België te beschermen en te bevorderen door een gemeenschappelijk standpunt in te nemen en actie te ondernemen. De Vrouwenraad is lid van dit Platform.

Juridische eerstelijnsbijstand

Het Platform benadrukt in het bijzonder het belang voor de gemeenschappen om zich over deze kwestie van de juridische eerstelijnsbijstand te buigen en de centrale rol te erkennen die deze speelt in de preventie van conflicten.

Juridische tweedelijnsbijstand

‘Toegang tot justitie en juridische tweedelijnsbijstand’ uit het Federaal regeerakkoord 2014 kondigt een **hervorming van de juridische bijstand “in overleg met de betrokken actoren”** aan.

Als Vrouwenraad en initiatiefnemer van het Platform Eenoudergezinnen willen we waken over de toegang tot het recht van eenoudergezinnen, en meer bepaald de meest kwetsbare groep, de alleenstaande moeders, al of niet met een migratie-achtergrond.

Het Platform Recht voor iedereen voert in juni 2015 actie tegen het Justitieplan van minister Koen Geens. Onder de actievoerders zijn vertegenwoordigers van het vrouwenmiddenveld, sociale bewegingen, armoedeorganisaties, advocaten én magistraten. Het plan dreigt de toegang tot justitie duurder en minder toegankelijk te maken, terwijl de kleine rechtzoekende, zeker met een laag inkomen, nu al geconfronteerd wordt met hoge

financiële en administratieve drempels. Met dit plan bespaart de federale regering op het fundamenteel recht om een zaak voor een rechter te kunnen brengen of zijn of haar belangen te verdedigen.

Met een muur van dozen wordt in juni 2015 de drempel tot justitie aanschouwelijk voorgesteld, waarop de actievoerders die symbolisch sloopten.

Een **minder gegarandeerde universele toegang tot het recht** voor deze groep dreigt door o.m. een verhoging van rol- en griffierechten, de invoering van het verzekeringsprincipe en remgeld, autofinanciering van justitie en een verdere bevrozing van het budget voor juridische bijstand.

Besparingsmaatregelen anno 2015 mogen geen negatieve impact hebben op fundamentele rechten zoals de toegang tot het recht, dat o.m. is ingeschreven in onze Grondwet en in het EHRM. Een reflectie over verschillende pistes voor een **rechtvaardige en duurzame herfinanciering van justitie** voor deze meest kwetsbare groep is nodig.

Alle burgers moeten de kans krijgen zich te verdedigen en op te komen voor hun rechten. Dit is essentieel: het is één van de pijlers van onze democratie en een conditio sine qua non voor een rechtvaardige samenleving. Het is om deze reden dat de toegang tot justitie verankerd is in onze Grondwet en in het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens.

Sommige maatregelen bemoeilijken de toegang tot de rechter:

Hogere kosten

BTW voor advocaten

Vanaf 1 januari 2014 zijn de prestaties van advocaten (en deurwaarders) onderworpen aan 21% BTW. Het Grondwettelijk Hof onderzoekt nu het beroep tegen deze aangenomen maatregel. Weinig mensen zijn er zich van bewust en waarschijnlijk nog minder mensen hebben zich hier druk over gemaakt. Nochtans kan het samen met andere maatregelen die in dezelfde richting gaan zwaar wegen op het recht op bijstand door een advocaat voor iedereen. De advocaten zullen de BTW doorrekenen aan hun klanten. Het is dus een nieuw financieel obstakel, zeker voor vrouwen met een laag inkomen die net boven het inkomensplafond voor pro deo zitten. De maatregel verzwaart de financiële last van de stap naar het gerecht.

Toename van de gerechtskosten

Elke zaak moet ingeschreven worden op de 'rol':

- 2012: toename van de rolkosten steeg met 15%;
- 2015: de rolrechten zijn hervormd door een beslissing van de Ministerraad van 6 februari 2015. Ze zullen proportioneel zijn met de waarde van de vraag en met de kosten verbonden aan het oordeel.

Een maatregel die mensen die recht hebben op gratis rechtsbijstand kan ontmoedigen. Indien zij veroordeeld worden tijdens het proces, zullen zij de gerechtskosten voorgeschoten door hun schuldeisers, moeten betalen. Deze maatregelen leiden ertoe dat een toenemend aantal mensen - in een precaire situatie, maar ook uit de middenklasse - nu minder de mogelijkheid hebben om hun rechten te doen gelden. Een aantal dat per definitie moeilijk in te schatten is omdat veel van deze mensen onzichtbaar en zonder stem blijven. Het kan een **alleenstaande moeder zijn met 2 kinderen met een inkomen net boven de € 1.539,94** (dus net boven de drempel van rechtsbijstand) die niet over de middelen beschikt om zich te verdedigen tijdens een procedure bij een echtscheiding. Zij wordt gedwongen om zichzelf te verdedigen omdat er onvoldoende geld is om zich te laten bijstaan door een advocaat; zij kan het slachtoffer zijn van een corrupte huiseigenaar of van een onrechtvaardige boete.

Men gaat zo naar een echte verschuiving van het concept van rechtvaardigheid, van het concept "recht" naar het concept "consument." Alle actoren van de rechtsbijstand, zoals balies, advocaten, middenveld en vakbonden, zijn het erover eens dat **het recht voor iedereen toegankelijk** moet zijn, en als dusdanig **een openbare dienstverlening moet blijven**. Om dit te realiseren dringt een duurzame en solidaire herfinanciering van de rechtsbijstand zich op. Vandaag vertegenwoordigt deze slechts 0,02% van de nationale begroting.

De bewijslast van behoeftigheid voor gratis rechtsbijstand in een kortere tijd

Het wordt moeilijker om de documenten te verkrijgen in de *korte tijd* daarvoor bepaald. De voorwaarden voor de aanstelling van een pro deo advocaat die verscherpt zijn op het niveau van het Bureau voor Juridische Bijstand heeft ertoe geleid dat veel mensen niet meer in staat zijn om hun nood aan juridische bijstand te lenigen.

Meer advocaten geven hun pro deo activiteit op

De begroting voor rechtsbijstand, waarvan de ontoereikendheid sinds ettelijke jaren wordt aangeklaagd, is nog meer afgenomen. Dit heeft een daling van de vergoedingen voor de pro deo advocaten tot gevolg (een daling van 4,5% in twee jaar). Daardoor geven meer en meer advocaten hun pro deo activiteit op.

Aanbevelingen

Een rechtsvordering uit collectief belang

Kan de rechtsvordering uit collectief belang voor groepen eenoudergezinnen/alleenstaande moeders in armoede hun recht op toegang tot justitie verbeteren, indien zij zelf geen procedure kunnen starten omwille van verschillende drempels ?

Er zijn twee types collectieve actie:

Objectief contentieux

Een actie om een wetgevende norm te betwisten (objectief contentieux).

Het Grondwettelijk Hof en de Raad van State kennen aan verenigingen een recht op rechtsvordering toe voor zover de verdediging van het collectief belang binnen het maatschappelijke doel van de verenigingen valt en dit maatschappelijke doel door de bestreden norm wordt geraakt. De Vrouwenraad zou een vordering kunnen instellen voor zover de verdediging van het collectief belang van eenoudergezinnen binnen het maatschappelijk van de vereniging valt en dit maatschappelijk doel rechtstreeks wordt geraakt. Het doel vermeld in de statuten moet hierbij specifiek genoeg zijn en een zekere band aantonen met de aangevochten administratieve handeling of wetgeving en er moet op voldoende wijze aangetoond worden dat er een rechtstreeks causaal verband is.

Subjectief contentieux

Een actie om een schending van een recht te doen stoppen (subjectief contentieux).

In de huidige wetgeving is een rechtsvordering uit collectief belang niet mogelijk voor de rechtbanken en de hoven van de rechterlijke orde.

Aanbevelingen uit Vrouwenraad eindevent project 'Alleenstaande moeders, gender en armoede 2014

Seskestatistieken

In statistieken over armoede moet men steeds een duidelijk onderscheid maken tussen geslachten. Alleen zo kan de specifieke situatie van alleenstaande moeders (of vaders) in kaart worden gebracht.⁵

Statistieken alleenstaande moeders/vaders over de toegang tot het recht, de toegang tot informatie over juridische hulp en bijstand, communicatie met hulpverleners (klare taal) , financiële drempels, negatieve ervaringen, drempels door de procedure, administratieve drempels, pro deo en rechtsbijstand, begeleiding en bemiddeling?

⁵ Aanbevelingen Vrouwenraad - Alleenstaande moeders, gender en armoede - eindevent 26.10.2014, Magda De Meyer - voorzitter

Nederland publiceert jaarlijks een **Monitor gesubsidieerde Rechtsbijstand**. De Monitor Gesubsidieerde Rechtsbijstand geeft een trendmatig en getalsmatig inzicht in de stand van het stelsel van gesubsidieerde rechtsbijstand. Centraal staan de toegankelijkheid van het stelsel voor de (minder draagkrachtige) rechtzoekende, het aanbod aan rechtsbijstandverleners en de kwaliteit van de gesubsidieerde rechtsbijstand. Mensen met een laag inkomen komen in aanmerking voor gesubsidieerde rechtsbijstand. Relatief vaak hebben niet-werkenden (o.m. uitkeringsgerechtigden), gescheiden personen en eenoudergezinnen rechtsbijstand nodig. Vooral rechtzoekenden die vaker gebruik maken van het stelsel van gesubsidieerde rechtsbijstand behoren tot deze categorieën. **In deze monitors wordt de categorie alleenstaande ouder als huishoudentype opgenomen.**⁶

Financiering van de participatie aan socio-culturele activiteiten voor de geïsoleerde groep van alleenstaande mama's.

De gezamenlijke activiteiten in groep geven een remedie tegen isolement en eenzaamheid, een handvat om de dagelijkse stress aan te kunnen, een opstapje naar allerhande doorverwijzingen, een betere kennis van de aanwezige voorzieningen en voordelen waarvan ze gebruik kunnen maken.

Toepassing van de wet op de gendermainstreaming

De Vrouwenraad vraagt dat het principe van gendermainstreaming zou toegepast worden bij alle diensten/organismen/koepels/steunpunten en netwerken en documenten die betrokken zijn bij de toegang tot juridische hulp.

Men kan hiervoor vertrekken vanuit ervaringen en getuigenissen van focusgroepen met alleenstaande moeders uit het Vrouwenraad-project 'Alleenstaande moeders, gender en armoede' 2013-2014. De input van deze vrouwen in een bestaansonzekere situatie en hun ervaringen met eerstelijns- en tweedelijnsdiensten voor juridische hulpverlening is noodzakelijk.

Men kan voor het **rapport** seksespecifieke informatie verzamelen over verschillende vormen van bestaansonzekerheid en armoede bij mannen en vrouwen en het effect hiervan op hun recht op toegang tot justitie. Ook de specificiteit, de bijzonderheid die verbonden is aan het "alleenstaande moeder zijn", het denken over traditionele rollen en het geheel van de maatschappelijke verwachtingen over v/m kan meegenomen worden.

Beleidsaanbevelingen Alleenstaande ouders, gender en armoede – Vlaanderen 2014

Toegang tot rechtshulp

De justitiehuisen en de eerstelijns juridische bijstand worden overgeheveld naar Vlaanderen (Departement Welzijn, Volksgezondheid en Gezin).

⁶ Bijvoorbeeld: <http://www.rvr.org/binaries/content/assets/rvrorg/informatie-over-de-raad/monitor/monitor-2014-def.pdf>

De Vrouwenraad vraagt de verdere uitbouw van de eerstelijns juridische bijstand. Dit kan door aan alle burgers informatie beschikbaar te stellen op een performante, toegankelijke manier. Een verbeterde eerstelijns juridische bijstand zou er toe moeten leiden dat mensen minder een beroep moeten doen op pro Deo advocaten.